

Certifikace osiva a sadby

(Garance kvality, kterou si můžete ověřit)

• Jak certifikace probíhá?

Certifikace je **podmínkou pro uvádění osiva do oběhu** a probíhá dle standardů EU a schémat OECD. Je to proces, při kterém se hodnotí, jak množitelský porost, tak i z něho získané osivo nebo sadba. Osivo je certifikováno v rozdílných po sobě jdoucích kategoriích.

Hodnocení množitelského porostu

Porost musí být založen z certifikovaného osiva či sadby registrované odrůdy.

- Hodnotí se zejména :
- odrůdová čistota a pravost
 - zdravotní stav porostu
 - a další požadavky stanovené legislativou

Laboratorní zkoušení osiva

Po sklizni se osivo čistí a úředně nebo pod úředním dozorem zkouší v laboratořích.

- U osiva se hodnotí:
- technická čistota včetně příměsí
 - klíčivost
 - vlhkost
 - zdravotní stav
 - a další parametry
- Postupy vycházejí z mezinárodních pravidel ISTA.

Jaké výhody přináší?

Certifikované osivo a sadba jsou označeny úředními náveskami, které garantují splnění EU nebo mezinárodních norem a umožňují tak obchodování s osivem v rámci celé EU i na světovém trhu.

- Používání certifikovaného osiva zajišťuje :
- odrůdovou pravost
 - osivo bez příměsí
 - vysokou technickou kvalitu osiva (klíčivost, čistotu)
 - ověřený původ
 - minimální riziko přenosu chorob a škůdců

Farmářská výjimka

(Jak legálně použít osivo chráněné odrůdy)

Farmářská výjimka je zákonná možnost, jak **bez předchozího souhlasu šlechtitele** využít osivo chráněné odrůdy – **ale jen za splnění legislativou daných podmínek:**

→ Povolené druhy

Osivo lze použít pouze u významných plodin, u kterých to umožňuje zákon.

→ Vlastní sklizeň pouze pro vlastní podnik

Osivo musí pocházet z vlastní sklizně a lze ho použít pouze pro výsev ve vlastním podniku.

→ Oznamovací povinnost a poplatky

Musí být oznámeno držiteli práv a je třeba uhradit licenční poplatek.

Výjimka pro malé pěstitele

- Malí pěstitelé s výměrou do 22 ha zemědělské půdy jsou od povinnosti platby poplatku osvobozeni.

Kterých plodin se týká farmářská výjimka?

(Dle přílohy č. 1 zákona č. 408/2000 Sb.)

- Výjimka se vztahuje pouze na níže uvedené druhy:
- Obiloviny:** pšenice, ječmen, oves, žito, tritikale
Krmné: vojtěška, jetel, lupina, bob, víkev, hrách
Olejniny/přadné: řepka, řepice, len
Okopaniny: brambor

Kontakty

ÚSTŘEDNÍ KONTROLNÍ
A ZKUŠEBNÍ ÚSTAV ZEMĚDĚLSKÝ

www.ukzuz.cz

DRUŽSTVO VLASTNÍKŮ ODRŮD

www.druvod.cz

ČESKOMORAVSKÁ ŠLECHTITELSKÁ
A SEMENÁŘSKÁ ASOCIACE

www.cmssa.cz

Vydalo
Ministerstvo zemědělství
Těšnov 65/17, 110 00 Praha 1

www.mze.gov.cz
Praha 2025

MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ

Fotografie: Budimir Jevtic, Vitalii Borkovskiy, Vlad Teodor, Avi Hristova, Bits And Splits, Scharfsinn, branslavpudar, Katrina Leigh/Shutterstock.com

**Podporujeme kvalitní osivo.
Podporujeme budoucnost zemědělství.**

ODRŮDY A CERTIFIKACE OSIVA A SADBY ZEMĚDĚLSKÝCH PLODIN

MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ

Dobrá odrůda – klíč úspěchu
zemědělce

Kvalitní odrůda, osivo a sadba jsou pro pěstitele jedním z nejvýznamnějších vstupů ovlivňujících jeho výslednou úrodu. Výšlechtění nové odrůdy je dlouholetý a značně nákladný proces. Nároky na vlastnosti odrůd neustále narůstají jak ze strany zemědělců, tak zpracovatelského průmyslu, obchodníků a spotřebitelů. Z důvodu měnících se agro-klimatických podmínek (sucho, škůdci, choroby atd.) je navíc potřeba vyvíjet nové odrůdy poměrně velmi rychle a používat nejmodernější nákladné technologie.

Jak vzniká
nová odrůda?
(Odrůda, která zvládne výnos,
choroby i počasí.)

- 1. Výběr rodičovských odrůd**
Hledání genových zdrojů s klíčovými vlastnostmi – výnos, zdravotní stav, kvalita, přizpůsobivost podmínkám.
- 2. Křížení a výběr potomstva**
Kombinují se vlastnosti vhodných rodičů a vybírají se nejlepší genotypy z potomstva.
- 3. Vytváření a hodnocení linií**
Pěstují a sledují se nové linie. Vybírají se jen ty, které prokazují výsledky v praxi.
- 4. Laboratorní a fytopatologické zkoušky**
Testují se klíčové vlastnosti – např. rezistence vůči chorobám, klíčivost nebo kvalita zrna.
- 5. Polní pokusy**
Nejúspěšnější linie se testují několik let na různých lokalitách. Jen ty, které obstojí ve výnosu a zdravotním stavu, postupují dál.
- 6. Zkoušky ÚKZÚZ**

Od hybridizace
k registraci

Roky 1 – Křížení

Roky 2–5 – Populace

Roky 6–8 – Výběr linií

Roky 9–11
– Zkoušky odrůd

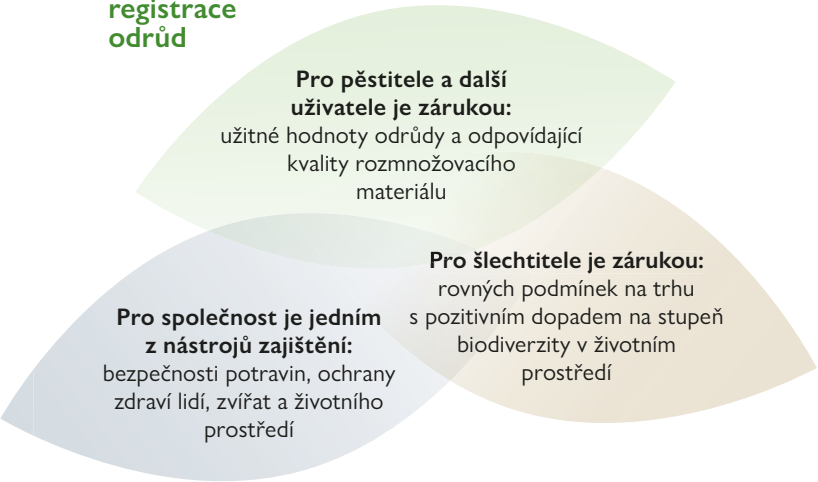

Roky 12–15 – Množení,
uvádění na trh

Registrace odrůd
(Než se nová odrůda dostane na trh)

- Registrace odrůdy je nezbytná podmínka**
Bez ní nelze množit ani prodávat osivo nebo sadbu odrůdy. V ČR se registrace řídí zákonem č. 219/2003 Sb.
- Co se registruje?**
Jen hospodářsky významné plodiny – povinně nebo dobrovolně (v souladu s vyhláškou č. 378/2010 Sb.)
- Kdo a jak testuje?**
Zkoušky provádí ÚKZÚZ (Národní odrůdový úřad) obvykle po dobu 2–5 let.
- Co se hodnotí?**
Kromě odlišnosti, uniformity a stálosti odrůdy (DUS) se ověřuje u odrůd zemědělských druhů i její užitná hodnota – tedy přínos oproti již registrovaným odrůdám.
- Co následuje po kladném rozhodnutí o registraci?**
> Odrůda je zapsána do: *Státní odrůdové knihy* a poté do *Společného katalogu odrůd EU*
> Šlechtitel zajišťuje **udržovací šlechtění**, díky kterému si odrůda, a tím i z ní vyrobené osivo a sadba, dlouhodobě „udrží“ své kvalitativní vlastnosti
> **Jak dlouho registrace trvá?**
10 až 30 let u trvalých kultur, registraci lze prodloužit

Benefity
registrace
odrůd

Ochrana práv k odrůdám
(Ochrana a motivace šlechtitele pro další inovace)

- Co to je?**
Ochrana odrůd je forma **ochrany duševního vlastnictví** v oblasti rostlin. Jejím cílem je **podpořit šlechtění nových odrůd**, které přinášejí kvalitní rozmnožovací materiál a potřebné výnosy pro zemědělce.

Kdo to celé založil?

→ **UPOV** – Unie pro ochranu nových odrůd rostlin vytvářející základní pravidla pro celý svět.

Dva typy ochrany v EU:

- 1. Národní odrůdová práva**
 - V ČR podle zákona č. 408/2000 Sb.
 - Odpovědný úřad: ÚKZÚZ (Národní odrůdový úřad)
- 2. Odrůdová práva Společenství (EU)**
 - Podle nařízení (ES) č. 2100/94
 - Uděluje: CPVO (Evropský odrůdový úřad, Angers, Francie)
 - Platí pro celé území EU

Kdo a o co může žádat?
Šlechtitel (vlastník odrůdy) může žádat o ochranu pro odrůdy všech rostlinných druhů.

Jaké jsou podmínky?
Odrůda musí být: → **Nová** → **Odlišná** → **Uniformní** → **Stálá (DUS)** → **Mít vhodný název**

Jak probíhají zkoušky?
Na zkušebních stanicích ÚKZÚZ, podle metodik pro konkrétní plodiny.
→ Doba trvání: **2–5 let**

Co následuje po udělení práv (tzv. šlechtitelského osvědčení)?
> Šlechtitel zajišťuje **udržovací šlechtění**
> Platí se **udržovací poplatky**
> Odrůda je zapsána v:

- Databázi odrůd
- Věstnicích ÚKZÚZ a CPVO

Jak dlouho mohou práva trvat?
> max. 25 let,
> max. 30 let, v případě dřevin, chmele, révy vinné, brambor, chřestu a květinových cibulí

Jak lze legálně využívat
chráněnou odrůdu?

- Chráněná odrůda je vlastnictvím **šlechtitele (držitele práv)**.
- Používat ji pro vlastní hospodářský prospěch (uvádění do oběhu) **lze jen s jeho souhlasem**.

Co se považuje za souhlas?

- **Nákup certifikovaného osiva nebo sadby**
Zajišťuje legální využití i vysokou kvalitu materiálu.
- **Licenční smlouva**
Smluvní vztah mezi pěstitelem (např. množitelem) a šlechtitelem – jasně určuje podmínky.
- **Farmářské osivo**
Využití osiva ze sklizně chráněné odrůdy je možné **za přesně stanovených zákonných podmínek**.

Zdroje šlechtitele
pro zachování kon-
tinuálního procesu
šlechtění:

Licenční poplatky z licenčních smluv a z prodeje certifikovaného osiva

Náhrady za využití farmářského osiva

Dotační podpora

Přínos šlechtění
nových odrůd
pro pěstitele
a společnost:

Kvalitnější úroda a větší výnosy, nové a lepší produkty a jejich jednodušší zpracování

Snižování zdravotních rizik a zátěže životního prostředí (méně pesticidů, hnojiv, vody a prostoru)

Podpora biodiverzity druhů

Umožnění šlechtitelské výjimky, tedy volného přístupu šlechtitelů a vědců ke genetickým zdrojům

Spravedlivé využívání genetických zdrojů rozvojových zemí